

Natalia Reznikova*
Oksana Ivashchenko Volodymyr Panchenko*****

**Міжнародне співробітництво в сфері
економічної дипломатії: досвід КНР
крізь призму реалізації політики санкцій**

Протягом останнього десятиліття Китай безсумнівно став новим центром сили на міжнародній арені. Оголосивши про намір проактивної участі в міжнародних справах, Китай здобуває репутацію відповідальної держави, що виконує свої зобов'язання перед міжнародною спільнотою. Однак, будь-яка країна навряд чи може залишатися повністю відстороненою від участі в сучасній міжнародній системі з характерним для неї високим рівнем взаємозалежності, що неминуче означатиме для неї абсолютне невтручання¹. Більше того, втручання за певних обставин є обґрунтованим як останній засіб для вирішення внутрішніх і міжнародних проблем². Отже, проголошення Китаєм принципів невтручання суперечить мотивам його дипломатичного впливу на міжнародній арені.

* prof. dr hab. Nataliia Reznikova, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki (Ukraina) / Наталія Резнікова, доктор економічних наук, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, e-mail: reznikova-nataliia@gmail.com

** dr Oksana Ivashchenko, Narodowa Akademia Statystyki, Rachunkowości i Audytu w Kijowie (Ukraina) / Оксана Іващенко, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Національна академія статистики, обліку і аудиту, e-mail: oi2013@ukr.net

*** dr hab. Volodymyr Panchenko, Dyrektor Państwowej Agencji Rozwoju miasta Dnipra (Ukraina) / Володимир Панченко, доктор економічних наук, директор Агентства розвитку Дніпра, e-mail: crossroadso77@gmail.com

¹ Н.В. Резнікова, *Міжнародне співробітництво в сфері економічної політики: проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод*, "Актуальні проблеми міжнародних відносин" 2013, № 113, с. 149-159; Н.В. Резнікова, *Діалектика національного та глобального в умовах міжкраїнної взаємозалежності*, "Економіка та держава" 2012, № 9, с. 8-11.

² Н.В. Резнікова, *Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії*, "Актуальні проблеми міжнародних відносин" 2012, № 111, с. 90-100; Н.В. Резнікова, *Теоретико-методологічні засади визначення економічної залежності в умовах двопольного зонування світової економіки*, "Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право" 2012, № 4(63), с. 38-42.

Як один із п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН, Китай має право використовувати Раду як механізм для висловлювання ідей стосовно прав і обмежень на міжнародні акції та для блокування певних пропозицій щодо втручання. Санкції Ради Безпеки ООН виступають інтервенціоністським інструментом апарату ООН. Санкції вважаються важливим інструментом підтримування і відновлення міжнародного миру і безпеки. Передбачаючи фактично примусове втручання, санкції входять у логічне протиріччя не тільки з принципом державного суверенітету, а й з принципом невтручання, на якому постійно наполягає китайський уряд, декларуючи це у заявах³. Хоча санкції Ради Безпеки ООН не застосовуються у порушення норм невтручання і, отже, загалом приймаються членами міжнародної спільноти, китайський уряд чітко сигналізує, що будь-який акт примусу та ізоляції є контрпродуктивним там, де йдеться про досягнення співпраці з країнами-об'єктами санкцій. Більше того, одна із легітимних ролей Ради Безпеки ООН полягає в тому, що її дозвіл є безперечною умовою для втручання основних держав, оскільки країни-члени Ради здатні розпоряджатись санкціями для задоволення своїх конкретних зовнішньополітичних цілей, які можуть не відповідати цілям інших країн-членів ООН. Дослідження реакції Китаю на санкції Ради Безпеки ООН можуть виявитись показовими при визначенні того, якою мірою китайський уряд реалізує політику невтручання, аби чинити опір або йти на поступки міжнародній спільноті.

Т. Жао⁴ порівняв історичний досвід Китаю як країни-об'єкта санкцій і як країни-ініціатора санкцій, стверджуючи на цій підставі, що Китай став набагато більш відкритим для використання стратегічних санкцій і набагато активніше вдається до використання тактичних санкцій в його власній практиці. Китай зазвичай підкреслює своє занепокоєння з приводу санкцій як інструменту зовнішньоекономічної політики, але він рідко застосовував своє

³ Н.В. Резнікова, О.А. Іващенко, *Стратегічне партнерство як нова форма економічної інтеграції: аспекти незалежності ЄС та КНР*, "Економіка та держава" 2015, № 11, с. 6-9; О.А. Іващенко, *Місце КНР у світовому інтеграційному просторі*, "Актуальні проблеми міжнародних відносин" 2012, № 108, с. 18-24.

⁴ T. Zhao, *Sanction experience and sanction behavior: an analysis of Chinese perception and behavior on economic sanctions*, "Contemporary Politices" 2010, № 16(3), с. 263-278.

право вето для зміни первинних санкційних пропозицій. Китай від самого вступу до Ради Безпеки ООН досить позитивно ставився до санкційних резолюцій. У ХХІ ст. Рада Безпеки ООН прийняла 178 санкційних резолюцій, з яких Китай підтримав 170 (від 8 утримався). Протягом цього періоду Китай утримувався від голосування менше разів, ніж протягом усіх 1990-х років, хоча він використовував вето чотири рази (табл. 1).

Таблиця 1. Голосування Китаю за запровадження санкцій у Раді Безпеки ООН у післявоєнний період

Роки	Підтримка санкцій	Утримання від голосування	Вето
1990-1999	78	20	0
2000-2009	133	5	1
2010-2014	37	3	3

Джерело: *Official Document System of the United Nations*, <https://conf.unog.ch/dms/content/official-united-nations-documents>, [15.12.2019].

Протягом цього періоду негативні голосування Китаю, які складались із утримань від голосування і вето, безпосередньо стосувались санкцій проти країн Африки та Близького Сходу, включаючи Судан, Сомалі та Еритрею, Лівію, Зімбабве і Сирію (табл. 2). Утримання використовуються не лише як засіб для висловлювання нейтралітету, але у випадку Китаю можуть розглядатись як спосіб розмежування із західними країнами у Раді Безпеки ООН і як висловлювання Китаєм його преференцій, перспектив або навіть його оцінок тих чи інших подій в умовах міжнародного тиску. Частково це пояснюється тим, що утримання і вето Китаю стосувались резолюцій, спрямованих на держави, в яких Китай мав широкі інтереси. Таку думку відстоює Дж. Трауб, який стверджує, що „Китай використовує владу з метою захисту режимів, що зловживають владою в країнах, з якими він перебуває у дружніх відносинах”⁵.

⁵ J. Traub, *The world according to China*, “The New York Times Magazine” 2006, http://www.nytimes.com/2006/09/03/magazine/03ambassador.html?pagewanted=all&_r=0 [15.12.2019].

Таблиця 2. Негативні голосування Китаю стосовно резолюцій,
пов'язаних із санкціями (почитаючи з 2000 р.)⁶

Умови	Дата	Мета	Номер резолюції	Голосування	Заперечення
Афганістан – Талібан	19.12.2000	Запровадження ембарго на поставки озброєнь Талібану в Афганістані	1333	13,0,2	СР (санкції)
Судан, питання Дайфура	30.07.2004	Запровадження ембарго на поставки озброєнь в регіон Дайфура, Судан	1556	13,0,2	СР (санкції)
	29.03.2005	Подовження санкцій щодо регіону Дайфура в Судані через невиконання попередніх резолюцій	1591	12,0,3	СР (санкції)
	25.04.2006	Запровадження санкцій проти членів уряду Судану	1672	12,0,3	СР (санкції)
	14.10.2010	Запровадження ембарго на поставки озброєнь до Судану	1945	14, 0,1	Під питанням
Зімбабве	11.07.2008	Запровадження економічних санкцій та ембарго на поставки озброєнь стосовно Зімбабве	Немає	Вето Росії та Китаю; 9, 5, 1	СР (санкції)

⁶ Примітки:

1. „Мета” означає тільки ті аспекти пропозиції, які мають відношення до санкцій; деякі пропозиції є широкими і також торкаються інших тем, таких як підтримка миру.
2. Голосування позначено як „так, вето та утримання”.
- 3: Види заперечень: СР — відповідний захід буде контрпродуктивним; СS — принципова позиція полягає у зверненні до Статті VII Хартії ООН; NA — Рада Безпеки ООН не є належним місцем для врегулювання відповідної проблеми; TI — не вважається територіальна цілісність/суверенітет.

Сомалі та Еритрея	13.10.2009	Запровадження всеохоплюючих санкцій стосовно Еритреї	1907	13, 1, 1	СР (санкції)
	5.10.2011	Запровадження ембарго на поставки озброєнь до Еритреї	2023	13, 0, 2	СР (санкції)
Лівія	17.03.2011	Встановлення заборони на польоти у повітряному просторі Лівійської Арабської Джамахірії	1973	10, 0, 5	СР (використання сили)
Сирія	4.10.2011	Запровадження ембарго на поставки озброєнь до Сирії	Немає	Вето Росії та Китаю; 9, 2, 4	СР (санкції); ТІ
	4.02.2012	Погроза використання подальших заходів щодо Сирії	Немає	Вето Росії та Китаю; 13, 0, 2	СР (заходи для здійснення тиску на Сирію); ТІ
	19.07.2012	Погроза запровадження санкцій проти Сирії	Немає	Вето Росії та Китаю; 11, 2, 2	СР (санкції); ТІ

Джерело: *Official Document System of the United Nations*, <https://conf.unog.ch/dms/content/official-united-nations-documents> [15.12.2019]; *United Nations Bibliographic Information System (UNBISNET)*, <http://unbisnet.un.org> [15.12.2019].

Подібні оцінки позиції Китаю переважали у західних ЗМІ та наукових колах, і врешті-решт, Китай зображали як державу-порушницю статус кво, яка йде супроти західних країн. Ці аргументи є певною мірою переконливими, оскільки Китай погодився із санкціями проти деяких країн, таких як Кот-Д'Івуар, Сьєра Леоне, з якими Китай має відносно слабкі економічні та військові зв'язки.

Однак на підставі аналізу звітів про голосування твердження про те, що пасивна реакція Китаю на всі ці випадки, приносить йому користь у Раді Безпеки ООН, є дискусивним. Іншими словами, припущення про те, що Китай протистоїть західним країнами у Раді, базується виключно на доказах, які це підтверджують, але не враховує прикладів, які це спростовують. Країни, які були об'єктами санкцій після 2000 р., не є економічно важливими для Китаю, за винятком Ірану і Судану, експорт ресурсів з яких складає значну частину двосторонньої торгівлі Китаю і описується політикою економічного націоналізму⁷. Крім того, Китай має різноманітні інтереси в цих країнах. Китай передав великогабаритні озброєння Ірану та Судану, але мав менші або нульові показники офіційної торгівлі озброєннями із Зимбабве, Еритреєю, Північною Кореєю, Сирією та іншими.

Масштаби економічної торгівлі Китаю з Іраном, Суданом, Північною Кореєю, Лівією та Сирією на час санкцій були більше, ніж з Еритреєю, Ефіопією, Демократичною Республікою Конго та Зимбабве. Китай виступав за санкції, об'єктами яких були економічно і стратегічно важливі для нього країни, такі як Північна Корея та Іран. З іншого боку, Китай не цілком підтримав карні заходи стосовно нібито невігідних для нього держав, в тому числі Еритреї, а тому економічні інтереси не є єдиним мотивом для негативного голосування Китаю в Раді Безпеки ООН. З 2000 р., коли Китай набував ваги на світовій арені, він утримувався від голосування набагато менше, ніж у 90-х роках. Втім, оскільки економічні інте-

⁷ В.Г. Панченко, Н.В. Резнікова, *Методологічні засади економічного націоналізму*, "Економіка і держава" 2017, № 7, с. 4-8; В.Г. Панченко, Н.В. Резнікова, *Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму*, "Економіка і держава" 2017, № 8, с. 5-11; В.Г. Панченко, Н.В. Резнікова, *Від протекціонізму до неопротекціонізму: нові виміри ліберального регулювання*, "Міжнародна економічна політика" 2017, № 2(27), с. 95-117.

реси не здатні пояснити всі дії Китаю стосовно санкцій Ради Безпеки ООН, необхідно дослідити інші визначальні для голосування фактори, що впливають на рішення Китаю, а також обставини, які визначають обрану стратегію Китаю по відношенню до тих чи інших країн.

Прикметно, що через слабку позицію в Раді Безпеки ООН Китай ніколи не визначав його порядок денний. Поведінку Китаю в ООН можна розглядати як реактивну: Китай зазвичай не гальмує пов'язані із санкціями ініціативи, але він не часто голосує в той самий спосіб, як і група західних країн, включаючи США, Францію, Великобританію. Причиною незгоди між Китаєм і цими країнами здебільшого є несумісність між примусовими заходами, відстоюваними західними країнами заради підтримання міжнародного порядку, та принципами зовнішньої політики, яких дотримується Китай¹⁸.

На дії Китаю в ООН впливає підтримка ним принципу абсолютного суверенітету, який включає рівність суверенних держав, невтручання та взаємну повагу територіальної цілісності та суверенітету. Наполягання Китаю на цих принципах ґрунтується на державоцентристському підході, головним для якого є безпека країн у міжнародній системі, а не безпека індивідуумів у міжнародному суспільстві. Відтак якщо першорядне значення має державний суверенітет і необхідно визначити порядок денний, останній повинен мати під собою законне підґрунтя – згоду держав, яка зазвичай складається з вимог держави, що пропонують його, і вимог інших держав, які його приймають. Тому схвалення Китаєм конкретних санкцій Ради Безпеки ООН є свідченням того, що Китай поступається своїми принципами та інтересами на міжнародній арені, що йде на користь більшості країн-членів Ради Безпеки ООН.

Китайський уряд підтримав більшість міжнародних санкцій у Раді Безпеки ООН, але він не висловлює схвалення примусових заходів щодо суверенних держав. Дії Китаю демонструють, що він

¹⁸ N. Reznikova, O. Ivashchenko, *Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism*, "Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка" 2018, № 15, с. 98-106.

визнає, що коли одна країна повинна бути піддана міжнародному втручанню на основі міжнародного консенсусу, недоторканість суверенітету повинна поступитися вимозі міжнародного порядку. На міжнародному рівні Китай допускає, що Рада Безпеки ООН має законну владу для застосування міжнародних санкцій від імені міжнародної спільноти, однак це не означає, що санкції є найбільш придатними засобами в світосприйнятті Китаю. Китай вважає, що санкції мають бути застосовані з обачливістю і за умови, що всі мирні засоби вичерпано. Крім цього, ООН повинна встановити жорсткі критерії та чіткі часові межі для санкційного механізму, а також має мінімізувати можливість спричиненої санкціями гуманітарної кризи та її вплив на інші країни. Обачливе ставлення Китаю до санкцій видає його занепокоєність з приводу умов і методів реалізації останніх.

Для підтримання міжнародного порядку Китай віддає перевагу політичним переговорам і координації замість використання примусових заходів проти країн-об'єктів санкцій⁹. В результаті Китай не поспішає підтримувати резолюції, які допускають використання військової сили Радою Безпеки ООН або іншими організаціями. Хартія ООН визначає міжнародні санкції як каральний захід без застосування сили, але зміст деяких санкцій передбачає можливість військових дій, що наочно відображається у дозволі, визначеному у Хартії, державам вживати всіх необхідних заходів. Що стосується принципу незастосування сили, Китай наполягає, що Рада Безпеки ООН є єдиним органом, що дає дозвіл на застосування сили, і що регіональні союзи або організації повинні отримати дозвіл Ради Безпеки ООН перед будь-якою силовою акцією. Втім дозвіл Ради Безпеки ООН на використання сили ґрунтується на консенсусі країн-членів Ради Безпеки ООН. З точки зору Китаю, застосування сили є останнім засобом, до якого не можна вдавати-

⁹ Н.В. Резнікова, Р.Є. Зварич, О.А. Іващенко, *Експансіоністські імперативи та детермінанти міжнародної економічної політики КНР*, "Ефективна економіка" 2019, № 9, <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7286> [17.12.2019]; N. Reznikova, R. Zvarych, O. Iavshchenko, *Approaches to identifying the form of china's economic expansion in the context of global economy transnationalization: the commercial expansion case*, "Ефективна економіка" 2019, № 8, <http://www.economy.nayka.com.ua> [17.12.2019].

ся, поки існує альтернатива. Отже, Китай виступає за ведення безперервного діалогу з метою переконати держави-об'єкти санкцій, аби ті погодились із втручанням Ради Безпеки ООН для управління конфліктами, а також вимагає резолюцій Ради Безпеки ООН з погодженням урядів держав-об'єктів санкцій. Іншими словами, Китай обережно ставиться до проектів із застосування сили без погодження держав-об'єктів санкцій або без одноголосного схвалення всіма членами Ради Безпеки ООН та іншими зацікавленими сторонами. Китай визнає легітимність Ради Безпеки ООН, але не сприймає цю інституцію як неупереджену, оскільки міжнародний консенсус походить від окремих держав, які звичайно переслідують свої власні інтереси. Китай не поспішає ставати на бік західних країн і зберігає скептицизм стосовно основних намірів останніх та справжньої користі від міжнародних втручань. Китай постійно заявляє, що деякі західні країни примушують інші країни слідувати їхнім цінностям і політичним системам. Окремі країни можуть використовувати дозволене Радою Безпеки ООН втручання, щоб повалити місцевий уряд і домогтися від держави-суб'єкта санкцій покори або поступливості. Тому зміна режиму найбільш серйозно непокоїть Китай, особливо коли так зване втручання або економічний тиск слугують виправданням для певної країни, яка може скористатися захистом громадян або міжнародним порядком для зміни проблемного режиму в державі-об'єкті санкцій.

На реакцію Китаю на санкції впливають різні фактори або їх комбінації, включаючи: загрозу міжнародній згоді; роль та інтереси Китаю; сферу застосування санкцій; занепокоєння стосовно принципу невтручання тощо. Незважаючи на всю складність можна виділити три основні ситуації, що відображають голосування Китаю з приводу санкцій, і на їхній підставі можна оцінити умови, за яких Китай схильний йти на компроміс або чинити опір міжнародному втручання¹⁰.

¹⁰ О.А. Іващенко, *Економіка та політика санкцій: парадокси взаємовпливу*, "Міжнародні відносини. Серія: Економічні науки" 2018, № 17, http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3614/3285 [18.12.2019].

Ситуація 1. Міжнародну згоду досягнуто, але Китай не відіграє важливу роль у вирішенні проблеми, що спричинила санкцію

За цих умов Китай скоріш за все погодиться із пропозицією стосовно санкцій. Оцінка Китаєм того, чи суперечить зміст санкцій його принципу невтручання, призводить до двох результатів: підтвердження або утримання. В цій ситуації держава-об'єкт санкцій зазвичай не розташована у ключовій географічній зоні, а це означає, що санкція проти такої держави не загрожуватиме регіональній та міжнародній стабільності. Якщо санкції виявляються необхідним методом і не передбачають військові засоби, Китай не має причин для блокування таких санкцій, які схвалено більшістю основних держав та іншими зацікавленими суб'єктами. Мало країн бажають брати участь у справах іншої країни, яка географічно віддалена і не служить їхнім стратегічним та економічним інтересам. Більше того, Китай може не мати дипломатичного важеля, щоб бути посередником у врегулюванні кризи. В такому разі принцип невтручання ніколи не є обґрунтованою причиною для стримування міжнародного втручання, що доводить реакція Китаю на санкції проти Сьєра Леоне, Кот Д'Івуар, Ліберії, Ефіопії та інших. З іншого боку, Китай схильний до утримання тоді, коли запровадження санкцій не відповідає принципу невтручання. Утримання вказує, що Китай чинить опір втручання у внутрішні справи суверенних держав, і водночас дозволяє йому не відштовхувати від себе союзників і міжнародну спільноту загалом. Вважається, що принцип невтручання є формальною причиною утримань Китаю від запровадження санкцій, в т.ч. й економічних. Утримання Китаю при голосуванні санкцій проти Афганістану, Лівії, Ефіопії та Еритреї імовірно відображає його намагання збалансувати принципи його зовнішньої політики та його міжнародні дії.

Ситуація 2. Дипломатичні зусилля Китаю, щоб змусити державу-об'єкт санкцій піти на співпрацю, не дають результату. Тому Китай мінімізує негативний наслідок перед тим, як санкції включено до порядку денного Ради Безпеки ООН

В разі розгляду як потенційних об'єктів санкцій країн, де Китай має сильні економічні або стратегічні інтереси, він може відігравати важливу роль як посередник між державою-об'єктом санкцій

цій і країнами-ініціаторами санкцій. Щоб забезпечити схвалення санкцій, країни-члени Ради Безпеки ООН та інші зацікавлені сторони заручаються підтримкою одне одного перед обговоренням проекту резолюції в Раді Безпеки ООН. Після того як примусовий захід схвалено як останній засіб і повністю підтримано міжнародною спільнотою, Китай може домагатися міжнародних поступок шляхом переговорів з великими державами, або може загрожувати застосуванням права вето, щоб пом'якшити вживання жорстких економічних санкцій. Якщо Китаю це вдається, пом'якшена резолюція після цього подається в Раду Безпеки ООН, що є одним зі шляхів зменшення ризику втрат як держави-об'єкта санкцій, так і Китаю. Якщо не вдається, тоді Китай може утриматися. Голосування Китаю у справі Судану є саме таким випадком.

Ситуація 3. *Якщо міжнародна спільнота не досягла згоди, тоді Китай іде на зближення з Росією. Якщо країни-члени Ради Безпеки ООН досягають згоди стосовно певної резолюції, вони можуть вирішити вжити інших заходів, які не обов'язкові у міжнародному праві, що передбачає менш радикальні зміни в існуючих режимах*

У випадках міжнародної незгоди Китай виступає на однакових політичних позиціях з Росією. На глобальній арені Росія та Китай є близькими партнерами в Раді Безпеки ООН. В деяких випадках країни-об'єкти санкцій мають більше стратегічне значення для Росії, ніж для Китаю. Життєві інтереси Китаю історично зосереджені на Східній Азії, тоді як охоплені конфліктами регіони, такі як Близький Схід та Африка, не є стратегічними для Китаю з погляду безпеки. Росія та інші західні країни традиційно змагаються між собою за підтримання присутності в цих регіонах. Коли Росія та інші західні країни мають розбіжності стосовно держави-об'єкта санкцій, Китай часто стає на бік Росії. Китай неохоче використовує своє право вето, але він подає вето з приводу деяких санкцій, які не приносять йому користь. Росія та Китай все частіше використовують вето в однаковий спосіб. Водночас у зв'язку з військовою агресією Росії в Україні банки Китаю почали відмовляти російським компаніям під приводом санкцій США і Євросоюзу у кредитуванні та в обслуговуванні платежів клієнтів російських банків.

Рада Безпеки ООН втручалась у питання Північної Кореї вісім разів у формі президентських заяв і резолюцій відтоді, відколи Пхеньян оголосив про вихід з Договору про нерозповсюдження ядерної зброї та почав створення власного ядерного потенціалу в 1993 р. Втім Рада Безпеки ООН не накладала санкції на Північну Корею до тих пір, поки Пхеньян не запустив ракету Taepodong-2 у 2006 р. В Табл.3 наведено п'ять основних санкцій Ради Безпеки ООН проти Північної Кореї та голосування Китаю в кожному із випадків.

Таблиця 3. Голосування Китаю стосовно основних санкцій проти Північної Кореї (2006–2013)

Резолюція	Дата	Причина	Зміст
1695	16.07.2006	Запуски ракет	Ембарго на поставки матеріалів для ракет.
1718	14.10.2006	Перше ядерне випробування	Ембарго на поставки матеріалів для ракет та ядерних матеріалів, а також на предмети розкоші.
1874	12.06.2009	Друге ядерне випробування	Розширення ембарго на поставки озброєнь, матеріалів для ракет та ядерних матеріалів, зброї масового враження; предметів розкоші; вставлення процедур для виконання перевірок вантажів.
2087	22.01.2013	Запуски ракет	Запровадження заходів резолюцій 1717 і 1874
2094	07.03.2012	Третє ядерне випробування	Ембарго на поставки матеріалів для ракет та ядерних матеріалів, зброї масового враження; предметів розкоші; заборона на фінансову допомогу; заборона на поїздки; заморожування активів.

Джерело: *Official Document System of the United Nations*, <https://conf.unog.ch/dms/content/official-united-nations-documents>, [15.12.2019].

Північнокорейська криза зайшла в глухий кут, оскільки міжнародні санкції мали невеликий вплив на постійні запуски ракет і ядерні випробування Пхуньяну. Роль Китаю в процесі розв'язання цієї кризи змінювалась від пасивного спостерігача на активного учасника і, врешті-решт, на головного посередника. Хоча криза продемонструвала, що Китай потурав провокаціям з боку Південної Кореї, він все ж таки зайнявся ядерною кризою і навіть підтримав усі санкції проти Пхеньяна з огляду на вплив останнього на стабільність на Корейському півострові. З цих міркувань Китай спробував не допустити швидкого розвалу південнокорейського режиму, просуваючи діалог між Вашингтоном, Пхеньяном та іншими регіональними гравцями¹¹.

Китай разом із Росією наклав вето на проект санкцій проти президента Зімбабве Р. Мугабе та 13 його приспівників у розпал політичних насильств після виборів. Зімбабвійське питання з'явилося тоді, коли Китай готувався до Олімпійських ігор у Пекіні. Щоб захистити свій позитивний імідж на міжнародній арені, Китай мав ухилитися від конфліктів з більшістю країн і співпрацювати з міжнародною спільнотою для вирішення деяких міжнародних питань. Однак економічні інтереси Китаю в Зімбабве напряму вплинули на вето Китаю на санкцію проти Зімбабве. У 2007 р. інвестиції Китаю в Зімбабве сягнули 1,6 млрд. дол. США, і Китай, згідно з даними, був другим найбільшим торговельним партнером Зімбабве і третім найбільшим інвестором у цю країну¹². Будучи одним з основних торговельних партнерів і постачальників озброєнь до Зімбабве, Китай був занепокоєний тим фактом, що санкції вплинуть на його експорт. Вето стосовно Зімбабве було накладено менш ніж за один місяць до церемонії відкриття Олімпійських ігор, що напевно погіршило імідж Китаю. Отже, випадок Зімбабве був особливим, оскільки для вето Китаю не було об'єктивних підстав, і, що також було сприйнято світовою спільнотою з обережніс-

¹¹ M. Rich, *As leaders argue, South Korea finds China is no longer an easy sell*, "The New York Times" 2017, <https://www.nytimes.com/2017/03/08/world/asia/china-south-korea-economy.html>, [17.12.2019].

¹² *Bilateral trade between China and Zimbabwe in 2017*, <https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1%7c156%7c%7c16%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c>, [17.12.2019].

тю, що Китай не намагався чинити жодного публічного впливу на владу Зімбабве.

Ж. Юн¹³ розглядав тимчасове ембарго Китаю на експорт рідкоземельних металів до Японії як приклад використання Китаєм політики жорсткої сили, зазначивши, що Китай, який довгий час протистояв економічним санкціям, визнав дієвість використання економічних засобів для стратегічних цілей в умовах його швидкого економічного підйому та розширення його глобального впливу. З-серед країн-потенційних об'єктів застосування жорсткої сили, Японія найбільше заслуговує на ретельне дослідження через великий розмір її економіки, глибоку китайсько-японську залежність і хиткі відносини з Китаєм в сфері безпеки¹⁴. В останні роки, з посиленням китайсько-японської територіальної суперечки навколо острову Дяоюйдао (або Сенкаку), в Китаї активно обговорювались перспективи запровадження економічних санкцій проти Японії для досягнення політичних цілей. Обмеження на стратегічні китайські товари, зокрема на експорт рідкоземельних металів до Японії, деякими китайськими експертами вважається найбільш дієвим дипломатичним важелем.

Китай запровадив тимчасову заборону на експорт рідкоземельних металів до Японії після зіткнення китайського та японського риболовних суден у вересні 2010 р. Однак рідкоземельне ембарго Китаю і китайсько-японські суперечки стосовно заборони акваторії Східнокитайського моря для Японії були невдалими кроками з точки зору економічної ефективності. Стрімке скорочення залежності Японії від Китаю в рідкоземельних металах шляхом диверсифікації їх поставок, технологічних інновацій та вторинного перероблення мало негативні наслідки для міжнародної репутації Китаю. Зазначене дозволяє припустити, що Китай, запроваджуючи ембарго на рідкоземельний експорт до Японії, розглядав цей крок

¹³ *Workshop on China's Economic Statecraft: Event Report*, 2014, https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2014/09/CR_140901_Economic_Statecraft.pdf, [18.12.2019].

¹⁴ N. Onishi, *Mollified by China's Move to End Protests, Japan Urges Talks*, "The New York Times" 2005, <https://www.nytimes.com/2005/04/21/world/asia/mollified-by-chinas-move-to-end-protests-japan-urges-talks.html>, [18.12.2019]; J. Perlez, *China Alters Its Strategy in Diplomatic Crisis With Japan*, "The New York Times" 2012, <https://www.nytimes.com/2012/09/29/world/asia/china-alters-its-strategy-in-dispute-with-japan.html>, [18.12.2019].

як частину китайської стратегії та дипломатії щодо США. Хоча Японія і сприймалась світовою спільнотою як країна-об'єкт китайського тиску, втім рівень її залежності від імпорту рідкоземельних металів з Китаю не був критичним, натомість США, і зокрема американський оборонний сектор, не мали диверсифікованої структури постачальників рідкоземельних металів, а тому втрата китайського імпорту останніх могла б позбавити їх цілого ланцюга поставок. Короткострокова мета Китаю в окресленому прикладі полягала в тому, щоб долучити США до вирішення питання довготривалого затримання Японією китайського капітана. Китай послав чіткий стримувальний сигнал на II Саміт США і країн АСЕАН в Нью-Йорку, який перед тим мав намір видати заяву щодо питання Південнокитайського моря. Таким чином, запровадження ембарго по відношенню до Японії було використано Китаєм як демонстраційний акт впливу на США. Як влучно зазначає М. Таран, у середовищі американських експертних кіл концентрованим баченням китайської поведінки щодо США називаються такі моделі, які взаємодоповнюють одна одну: стратегічне заспокоєння, або ж обмін перевагами – розвиток вже наявних стратегічних надбань у відносинах із Вашингтоном у сферах, що мають спільний інтерес, зміна негативного іміджу Китаю в США; стратегічний примус, – використання Пекіном безпекових активів з метою впливу на поведінку США, включаючи використання або ж загрозу використання сили, м'яка опозиція деяким ініціативам Вашингтона в міжнародних організаціях, зокрема в ООН; економічний примус, – використання КНР економічних ресурсів, наприклад, таких як розмір ринку та доступ до ринку; економічні санкції – застосування з боку Пекіна економічних ресурсів для підриву економічного добробуту США через торговельні ембарго, бар'єри тощо¹⁵.

Н. Бапат і Т.К. Морган¹⁶, поставивши за мету визначити співвідношення між односторонніми і багатосторонніми санкціями, спростували висновок Г.К. Хафбауера про те, що односторонні сан-

¹⁵ М. Таран, *Китайські концепти щодо відносин із США: формування основ стратегічної поведінки*, <http://sinologist.com.ua/wp-content/uploads/2016/02/Taran.pdf>, [21.12.2019].

¹⁶ N.A. Vapat, T.C. Morgan, *Multilateral versus unilateral sanctions reconsidered: a test using new data*, "International Studies Quarterly" 2009, № 53(4), с. 1075-1094.

кції спрацьовують краще, ніж багатосторонні. Вони підтвердили думку про те, що сукупність економічних заходів на основі багатосторонніх санкцій краще здатна дати бажані результати порівняно з односторонніми заходами. Водночас Китай уникав участі у багатосторонніх сакціях, крім санкцій Ради Безпеки ООН проти Північної Кореї, натомість, починаючи з 1950-х рр., використовував різноманітні акції, основані на т.зв. „мистецтві державного управління економікою”. Ш.Г. Джанг зокрема стверджує, що Китай використовував іноземну допомогу, торгівлю, стимули і перспективи „величезного китайського ринку” в якості політичних інструментів протягом десятиліть до початку реформ у 1979 р., а ще в 1958 р. ним було використано дрібний інцидент навколо китайського прапора в Нагасакі, щоб розірвати торгівлю з Японією, сподіваючись, що це змусить підприємницьку спільноту Японії натиснути на японський уряд, аби той розірвав стосунки з Китайською Республікою Тайвань¹⁷. Що стосується сучасного досвіду Китаю, то обговорюється, передусім у політичних колах, питання економічної взаємозалежності, яка робить торговельних партнерів Китаю економічно й політично уразливими. Так, М.С. Таннер¹⁸ розглядає використання економічного примусу проти Тайваню в той час, коли політичні відносини між континентальним Китаєм і Тайванем були напруженими під час президентства Чень Шуйбяня (2000–2008 рр.), хоча економічні зв'язки в той час істотно зростали. М.С. Танер при цьому стверджує, що хоча Тайвань є більш уразливим для різноманітних інструментів економічного примусу в торгівлі з континентальним Китаєм, подібні кроки також шкодитимуть експортному сектору Китаю, зважаючи на міцний зв'язок між такими секторами, як збирання електроніки на обох сторонах Тайванської протоки.

Економічний примус проти Тайваню майже завжди застосовується в надзвичайно політизованих питаннях, що включають незалежність, суверенітет і національну ідентичність – наприклад, реакція Китаю на перегляд Тайванем його конституції, яка, на ду-

¹⁷ Zhang Shu Guang, *Beijing's Economic Statecraft During the Cold War, 1949-1991*, Washington – Baltimore 2014, с. 153-154.

¹⁸ M.S. Tanner, *Chinese Economic Coercion Against Taiwan: A Tricky Weapon to Use*, Santa Monica 2007.

мку Китаю, чітко визначає Тайвань як державу, незалежну від нього. Тому дуже сумнівно, що історія використання економічного примусу в боротьбі за торгівлю, економічну політику або відносно менш значущі питання матиме велику актуальність при оцінці цих відносин.

Китай застосовував економічний примус для досягнення багатьох інших політичних цілей, які полягають не лише у прямому і безпосередньому задоволенні його вимог. Цілі, опосередковано спрямовані на урядовців Тайваню, включають: піддрив внутрішньої політичної підтримки уряду Тайваню; формування підтримки Китаю в масі виборців або різних політичних і економічних елітах всередині Тайваню; дестабілізацію економічної ситуації в Тайвані; піддрив економічної бази військового потенціалу Тайваню; посилення міжнародного сигналу потенційним прихильникам Тайваню; посилення внутрішнього сигналу підтримки уряду Пекіну¹⁹.

Материковий Китай має багато можливих сценаріїв для здійснення економічного тиску на Тайвань, а тому може спробувати застосувати деякі з цих сценаріїв одночасно. Так, за сценарієм „експортні санкції”, Китай обмежує або скасовує весь експорт або більшість експорту до Тайваню, або експорт стратегічно важливих товарів, щоб позбавити острівну економіку необхідного. За сценарієм „імпортні санкції”, Китай обмежує або скасовує весь імпорт або більшість імпорту з Тайваню, або імпорт стратегічно важливих товарів, щоб вдарити по виробництву, продажам, зайнятості на острові та знизити податки, які уряд Тайваню отримує від галузей-експортерів. Менш агресивний варіант окреслених сценаріїв може передбачати вибіркове використання міжнародних правових санкцій, включаючи антидемпінгові справи СОТ проти Тайваню і тайванських підприємств, або спроби обмежити імпорт із країн, що підтримують Тайвань. Деякі провідні аналітики материкового Китаю стверджують, що оскільки до Китаю надходить велика та зростаюча частка сукупного експорту Тайваню, імпортні санкції будуть особливо ефективним методом покарання Тайваню. За сценарієм „фінансові та інвестиційні санкції”, Китай може заморозити або захопити активи всіх або значної частки тайванських компаній та

¹⁹ L. Odgaard, *Peaceful coexistence strategy and China's diplomatic power*, "The Chinese Journal of International Politics" 2013, № 1, с. 1–40.

інвесторів у Китаї, щоб боляче вдарити по цим компаніям, їхнім інвесторам та працівникам. Цей сценарій передбачає широкомасштабний тиск на значну частку тайванських інвесторів, і його не слід ототожнювати з більш вибірковим шантажем або залякуванням окремих тайванських бізнесменів та інвесторів. Вибірковий шантаж або залякування тайванських бізнесменів — можливо, найбільш знайома та широко використовувана Китаєм форма економічного тиску в останні п'ять років — включає вибіркові погрози або шантаж тайванських бізнесменів, які є інвесторами у материковому Китаї.

Найбільш поширені форми примусу передбачають тиск на бізнесменів, які займаються торгівлею або інвестиціями на материк і залежність яких від тамтешніх споживачів і активів робить їх особливо уразливими. Останніми роками Китай неодноразово шантажував тайванських бізнесменів, що проживають на материк або здійснюють там інвестиції, особливо громадських прихильників президента Чень Шуйбяня та його Демократичної прогресивної партії. Найбільш силовим кроком з боку Китаю був арешт тайванських бізнесменів за те, що вони начебто займалися шпигунством для Тайваню. На початку 2000-их рр. приклади більш витончених і менш насильницьких кроків включали спроби КНР вмовити тайванських бізнесменів, що проживають на материк, аби ті пожертвували гроші опонентам Чень Шуйбяня. Здатність Китаю використати цей сценарій останніми роками зросла завдяки значному припливу прямих іноземних інвестицій до Китаю з багатьох інших країн окрім Тайваню. Крім того, Китай має в своєму розпорядженні більшу кількість політичних методів впливу на інвесторів.

Дж. Рейлі, в свою чергу, вивчаючи досвід запровадження односторонніх санкцій Китаю, вказує на зворотну зміну в зв'язку між дипломатією та економічним зростанням, зазначаючи таке: „З 1978 р. Китай постійно використовує зовнішньополітичні засоби для просування своїх економічних інтересів. Зараз Китай використовує своє економічне багатство в підтримку зовнішньополітичних цілей. Китай розминає свої економічні м'язи частіше і з більш широкого кола питань, часто підтримуваних націоналістичними на-

строями”²⁰. П.Д. Фівер і Е.Б. Лорбер вивчають економічний примус із позиції як США, так і Китаю, і вказують, що китайські політики дедалі частіше вдаються до його використання. Автори зазначають: „Частково через те, що китайські політики спостерігають владу, яку Сполучені Штати Америки надбали, використовуючи економічний важель впливу, вони дедалі активніше хочуть використовувати економічний примус для досягнення зовнішньополітичних цілей”²¹. Однак П.Д. Фівер і Е.Б. Лорбер застерігають, що використання економічного примусу в різноманітних варіаціях (санкціях, таргетованих санкціях, бойкотах) приносить все менше вигоди. Таку думку поділяють й німецькі вчені А. Фукс і Н.Г. Кланн²², які, аналізуючи реакцію Китаю на візити Далай Лами до інших країн і подальші тенденції в торгівлі в період 1991–2008 рр., прийшли до висновку про те, що країни, які офіційно приймають Далай Ламу на найвищому політичному рівні, піддаються покаранню шляхом скорочення їх експорту до Китаю. Однак такий „ефект Далай Лами” спостерігався лише під час правління Ху Дзіньтао, але не в попередні періоди. Прикметно, що такий ефект здебільшого обумовлений скороченням експорту машин і транспортного обладнання, і він не тривав довше, ніж два роки після вказаних візитів. Якщо використання бойкотів і економічних санкцій в якості офіційного протесту проти візиту Далай Лами є глобальною політикою Китаю, спрямованою на віддалені країни Європи, Північної Америки та Африки, то багато запроваджених Китаєм економічних санкцій спрямовані на його сусідів у зв’язку з регіональними суперечками, такими як територіальні претензії на острови у Південнокитайському та Східнокитайському морях або розміщення озброєнь. Даючи оцінку взаємній залежності Японії, Південної Кореї, Філіппін та В’єтнаму з Китаєм, починаючи з 1980 р. до тепер, слід констатувати зростаючу асиметрію їхніх торговельних

²⁰ J. Reilly, *China’s unilateral sanctions*, “The Washington Quarterly” 2012, № 35(4), с. 121-133.

²¹ P.D. Feaver, E.B. Lorder, *Diminishing Returns? The Future of Economic Coercion*, https://www.files.ethz.ch/isn/195158/CNAS%20Economic%20Statecraft%_151116.pdf, [21.12.2019].

²² A. Fuchs, N-H. Klann, *Paying a visit: the Dalai Lama effect on international trade*, “Journal of International Economics” 2013, № 91, с. 164-177.

відносин, адже у XXI ст. ці країни залежать від Китаю в імпорті та експорті більше, ніж Китай залежить від них.

Відносини Китаю з Республікою Корея почалися у 1992 р. та загалом були добросусідськими, на відміну від його відносин із Північною Кореєю, до 2016 р., коли після ядерних і ракетних випробувань Північної Кореї уряд Південної Кореї погодився на розміщення на її території протиракетного комплексу рухомого наземного базування для висотного заатмосферного перехоплення ракет середньої дальності. Реакція Китаю була швидкою та жорсткою: стверджуючи, що пов'язаний з цим комплексом радар може шпигувати за електронним виробництвом для оборонних потреб, і будучи занепокоєними з приводу того, що ефективний антиракетний комплекс може звести на нівець китайські міжконтинентальні балістичні ракети, Міністерство закордонних справ заявило протести. Китайські громадяни, в свою чергу, виступили проти південнокорейської продукції та фірм, а саме мережі супермаркетів Lotte Mart, автомобілів Hyundai та Kia, косметичної продукції, туристичних напрямів та іншого²³.

Виходячи з того, що Китай та Філіппіни ведуть суперечки стосовно акваторії Південнокитайського моря, у квітні 2014 р. Філіппіни подали юридичний позов на Китай у Постійний арбітражний суд (ПАС) в Гаазі. У липні 2016 р. ПАС виніс рішення проти претензії Китаю на Південнокитайське море. Китай не брав участь у судовому розгляді, і ПАС виніс рішення проти того, що островки, рифи, мілководдя та скелі у Південнокитайському морі є островами де-юре, на які поширюється договір Конференції ООН з морського права. Таке рішення призвело до короткострокового „мангового бойкоту”, спрямованого на найбільш затребуваний сільського сподарський експорт Філіппін. Обрання Р. Дудерте новим президентом Філіппін лише через два тижні після рішення ПАС змінило ситуацію після того, як він оголосив, що не тиснутиме на Китай в цій справі, незважаючи на прийняте рішення. Бойкот було відмінено, зойно позиція китайської сторони була задоволена.

²³ J.C. Hernandez, O. Guo, R. McMorrow, *South Korean Stores Feel China's Wrath as U.S. Missile System Is Deployed*, "The New York Times" 2017, <https://www.nytimes.com/2017/03/09/world/asia/china-lotte-thaad-south-korea.html>, [23.12.2019].

Китай та В'єтнам також мають суперечку щодо акваторії Південнокитайського моря, і обидві сторони мали військові зіткнення в 1974 р.і 1988 р., які привели до значної кількості загиблих²⁴. Останній інцидент трапився в травні 2014 р., коли Національна морська нафтова корпорація Китаю (CNOOC)) перенесла велику бурову установку для глибоководних робіт під назвою „Haiyang Shiyou 981”, ближче до острова Тритон, що належить до групи Парасельських островів у Південнокитайському морі, на які претендує і В'єтнам. У В'єтнамі вибухнули протести, яким уряд не заважав, але невдовзі вони перетворились на антикитайські заворушення, і Китай закликав своїх громадян бойкотувати В'єтнам як туристичний напрям²⁵.

22 березня 2018 р. президент США Д. Трамп підписав виконавчий наказ про підвищення тарифів на імпорт з Китаю в якості економічних санкцій за недотримання Китаєм прав інтелектуальної власності США. За даними на кінець 2018 р., підвищення тарифів очікувано призведе до недоотримання Китаєм щонайменше 50 млрд. дол. США або втрати близько 10% імпорту з Китаю, втім зазначена сума може сягнути 60 млрд. дол. США. Бюро торговельного представника США (the U.S. Trade Representative (USTR)) розслідувало крадіжку Китаєм інтелектуальної власності США згідно з інструкціями президента Д. Трампа і виявило, що недотримання Китаєм прав інтелектуальної власності завдало шкоду промисловості США, що й обумовило запровадження підвищених тарифів на рівні близько 25% і обмеження на інвестиції китайських компаній у США на підставі Статті 301 Закону „Про торгівлю США”, яка надає право на жорсткі торговельні обмеження. Крім того, адміністрація Д. Трампа оголосила про 25-відсотковий тариф на імпорт сталі та 10-відсотковий тариф на імпорт алюмінію на підставі Статті 232 Закону „Про розширення торгівлі США” (*U.S. Trade Expansion Act*), заявляючи, що надвиробництво Китаєм сталі та алю-

²⁴ V.T. Khanh, J.W. Hsu, *Anti-China rioting turns deadly in Vietnam*, “The Guardian” 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/may/15/anti-china-riots-turn-deadly-in-vietnam>, [23.12.2019].

²⁵ S.F. Jackson, L.A. Bray, *Peace as the Natural Effect of Trade? China's Not-So-Pacific Use of Economic Ties in Political Disputes in Contemporary Asia Pacific*, <http://web.isa-net.org/Web/Conferences/HKU2017-s/Archive/1fo6b033-8f9c-4d92-b40c-ec38343811-bb.pdf>, [23.12.2019].

мінію спричило приплив надзвичайно дешевої продукції до США, що вдарило по американському виробництву і ослабило промислову інфраструктуру, а відтак поставило під загрозу національну безпеку США. 23 березня 2018 р. Міністерство торгівлі Китаю повідомило про запровадження додаткових тарифів розміром до 25% на певні статті імпорту зі США, включаючи вино і деякі сільськогосподарські продукти, як протидію запровадженням США обмеженням на імпорт сталі та алюмінію. Можлива мета цього повідомлення – стримати економічні санкції на підставі Статті 301 Закону „Про торгівлю США”, які матимуть більш значний вплив, ніж тарифи на імпорт сталі та алюмінію. Втім Посольство Китаю у Вашингтоні 23 березня 2018 р. висловило невизнання санкцій на підставі Статті 301 і вжило контрсанкцій²⁶.

Економічний тиск, примус або санкції зазвичай ініціюються великими країнами, що є активними міжнародними гравцями, які діють самостійно або на чолі коаліції країн, і їхніми об'єктами зазвичай є набагато менші країни. Країни, які ініціюють санкції або чинять тиск, зазвичай вдаються до них в разі, якщо вони вважають, що ці альтернативні заходи або недостатньо суворі (як дипломатичні протести), або не відповідають їх політичним цілям, або можуть бути надто потенційно небезпечними (як таємні акції або військові атаки). З огляду на це економічний тиск Китаю на Тайвань може бути показовим.

Розриваючи (або загрожуючи розірвати) нормальні економічні відносини з країною-об'єктом санкцій, уряд країни-ініціатора санкцій намагається досягти одну або декілька цілей: 1) утримати уряд країни-об'єкта санкцій від певних дій, які держава-ініціатор вважає неприпустимими; 2) спонукати державу-об'єкт санкцій до припинення її дій; 3) змусити цю державу вдатися до певних дій, до яких вона інакше не вдалася б; 4) такі дії спричинять народний тиск на уряд-об'єкт санкцій і приведуть до зміни його політики через спровоковане повстання або державний переворот проти уряду-об'єкта санкцій; 5) це призведе до появи нового уряду, що діятиме відповідно до бажань держави-ініціатора санкцій; 6) цим буде дано сигнал третім сторонам – чи то внутрішнім, чи то між-

²⁶ K. Koyama, *U.S. Imposing Economic Sanctions on China under Tougher Foreign Policy Approach*, <https://eneken.ieej.or.jp/data/7851.pdf>, [23.12.2019].

народним – що країна, яка ініціює санкції, виявляє рішучість у досягненні своєї мети.

Експерти з економічної дипломатії вказують на важливість того, чи розглядаються вимоги країни-ініціатора санкцій до об'єкта санкцій обома сторонами як „подільні” або як „неподільні”, тобто чи вважають обидві сторони, що сам характер вимог робить безпрограшне компромісне рішення від початку можливим, або одна чи інша сторона розглядає конфронтацію суто як гру з нульовою сумою і побоюється, що будь-яка значна поступка, яку вона робить опоненту, може піддати її майбутні інтереси великому ризику. Уряд країни-об'єкта санкцій також опікуватиметься тим, що в разі, якщо він зробить поступки з високозначущих питань, його внутрішні опоненти зможуть здійснити на нього політичний напад за те, що він ставить під загрозу національні інтереси.

Згідно з основними дослідженнями економічного примусу, економічні санкції більш імовірно матимуть успіх, якщо країна-ініціатор санкцій вимагає від об'єкта санкцій здійснення більш помірних політичних змін. Приклади успіху включають намагання США та Канади запобігти створенню в Південній Кореї ядерної станції. Однак щоб такі санкції були успішними, якщо вони взагалі можуть такими бути, вони як правило повинні тривати декілька років. Якщо звернутись до історії, економічний примус рідко приносив результат там, де уряди об'єктів санкцій примушувались до здійснення значних політичних змін; не був він ефективним і там, де йшлося про втримування країн-об'єктів санкцій від здійснення значних політичних кроків, які країнами-ініціаторами розглядались як агресивні. Економічний примус також рідко був ефективним в разі намагання підірвати уряд-об'єкт санкцій, і якщо він був успішним, він зазвичай супроводжувався військовими діями.

Бібліографія

- Vapat N.A., Morgan T.C., *Multilateral versus unilateral sanctions reconsidered: a test using new data*, “International Studies Quarterly” 2009, № 53(4).
Bilateral trade between China and Zimbabwe in 2017, <https://trademap.org/>.
Feaver P.D., Lorder E.B., *Diminishing Returns? The Future of Economic Coercion*, <https://www.files.ethz.ch/isn/>.
Fuchs A., Klann N-H., *Paying a visit: the Dalai Lama effect on international trade*, “Journal of International Economics” 2013, № 91.

- Guang Z.Sh., *Beijing's Economic Statecraft During the Cold War, 1949-1991*, Woodrow Wilson Center Press, John Hopkins University Press, Washington – Baltimore 2014.
- Hernandez J.C., Guo O., McMorro R., *South Korean Stores Feel China's Wrath as U.S. Missile System Is Deployed*, "The New York Times" 2017, <https://www.nytimes.com/>.
- Jackson S.F., Bray L.A., *Peace as the Natural Effect of Trade? China's Not-So-Pacific Use of Economic Ties in Political Disputes in Contemporary Asia Pacific*, <http://web.isanet.org/>.
- Khanh V.T., Hsu J.W., *Anti-China rioting turns deadly in Vietnam*, "The Guardian" 2014, <https://www.theguardian.com>.
- Koyama K., *U.S. Imposing Economic Sanctions on China under Tougher Foreign Policy Approach*, <https://eneken.ieej.or.jp/data/7851.pdf/>.
- Odgaard L., *Peaceful coexistence strategy and China's diplomatic power*, "The Chinese Journal of International Politics" 2013, № 1.
- Official Document System of the United Nations*, <https://conf.unog.ch/dms/content/official-united-nations-documents/>.
- Onishi N., *Mollified by China's Move to End Protests, Japan Urges Talks*, "The New York Times" 2005, <https://www.nytimes.com/2005/04/21>.
- Perlez J., *China Alters Its Strategy in Diplomatic Crisis With Japan*, "The New York Times" 2012, <https://www.nytimes.com/2012/09/29/>.
- Reilly J., *China's unilateral sanctions*, "The Washington Quarterly" 2012, № 35(4).
- Reznikova N., Ivashchenko O., *Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism*, "Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка" 2018, № 15.
- Reznikova N., Zvarych R., Ivashchenko O., *Approaches to identifying the form of china's economic expansion in the context of global economy transnationalization: the commercial expansion case*, "Ефективна економіка" 2019, № 8, <http://www.economy.nayka.com.ua/>.
- Rich M., *As leaders argue, South Korea finds China is no longer an easy sell*, "The New York Times" 2017, <https://www.nytimes.com/2017/03/08/>.
- Tanner M.S., *Chinese Economic Coercion Against Taiwan: A Tricky Weapon to Use*, RAND, Santa Monica 2007.
- Traub J., *The world according to China*, "The New York Times Magazine" 2006, <http://www.nytimes.com/2006/09/03/>.
- United Nations Bibliographic Information System (UNBISNET)*, <http://unbisnet.un.org/>.
- Workshop on China's Economic Statecraft: Event Report 2014*, https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2014/09/CR_140901_Economic_Statecraft.pdf/.
- Zhao T., *Sanction experience and sanction behavior: an analysis of Chinese perception and behavior on economic sanctions*, "Contemporary Politcs" 2010, № 16(3).

- Іващенко О.А., *Економіка та політика санкцій: парадокси взаємовпливу*, “Міжнародні відносини. Серія: Економічні науки” 2018, № 17, http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3614/3285.
- Іващенко О.А., *Місце КНР у світовому інтеграційному просторі*, “Актуальні проблеми міжнародних відносин” 2012, № 108.
- Панченко В.Г., Резнікова Н.В., *Від протекціонізму до неопротекціонізму: нові виміри ліберального регулювання*, “Міжнародна економічна політика” 2017, № 2(27).
- Панченко В.Г., Резнікова Н.В., *Методологічні засади економічного націоналізму*, “Економіка і держава” 2017, № 7.
- Панченко В.Г., Резнікова Н.В., *Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму*, “Економіка і держава” 2017, № 8.
- Резнікова Н.В., *Діалектика національного та глобального в умовах міжкраїної взаємозалежності*, “Економіка та держава” 2012, № 9.
- Резнікова Н.В., *Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії*, “Актуальні проблеми міжнародних відносин” 2012, № 111.
- Резнікова Н.В., Зварич Р.Є., Іващенко О.А., *Експансіоністські імперативи та детермінанти міжнародної економічної політики КНР*, “Ефективна економіка” 2019, № 9, <http://www.economy.nauka.com.ua/>.
- Резнікова Н.В., Іващенко О.А., *Стратегічне партнерство як нова форма економічної інтеграції: аспекти незалежності ЄС та КНР*, “Економіка та держава” 2015, № 11.
- Резнікова Н.В., *Міжнародне співробітництво в сфері економічної політики: проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод*, “Актуальні проблеми міжнародних відносин” 2013, № 113.
- Резнікова Н.В., *Теоретико-методологічні засади визначення економічної залежності в умовах двополярного зонування світової економіки*, “Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право” 2012, № 4(63).
- Таран М., *Китайські концепти щодо відносин із США: формування основ стратегічної поведінки*, <http://sinologist.com.ua/wp-content/uploads/-2016/02/Taran.pdf/>.